

Joseph Antoine Toussaint DINOUART

L'ART DE CALLAR (1771) - Fragments

Pròleg

El cardenal Le Camus digué al Pare Lamy, de l'Oratori, quan aquest li oferí una de les seves obres, que porta per títol *L'art de parlar*: «Vet aquí, sens dubte un art excel·lent; però qui ens escriurà l'art de callar?» Seria fer un servei essencial als homes donar-los els principis d'un tal art i aconseguir que s'adonin que el seu interès rau a posar-los en pràctica. Que n'hi ha de gent que s'ha perdut per la llengua o per la ploma! Qui ignora que molts deuen la seva expatriació o la seva proscripció a una paraula imprudent, a uns escrits profans i que, per una paraula més alta que una altra, el seu infortuni no té fi?

El furor de parlar o d'escriure sobre la religió, sobre el govern, és com una malaltia epidèmica, que ha colpejat un munt de caps entre nosaltres. Els ignorants, com els filòsofs de moda, han caigut en una mena de deliri. Quin altre nom donar a aquesta mena d'obres, que ens tenen farts, en què la veritat i el raonament estan proscrietes i que tan sols contenen sarcasmes, brometes i contes més o menys escandalosos. La llicència ha arribat a un punt que només es pot passar per persona avisada si es parla, o s'escriu, contra la religió, els costums i el govern.

Guarirà els cervells ferits l'obra que us presento? No, sens dubte, perquè aquests afecten un menyspreu absolut contra els qui encara honoren la veritat. En efecte, la nova filosofia ho permet tot excepte ser cristià i com cal. Al menys podré fer veure com en són de culpables i posar sobre avís alguns que comencen a deixar-se seduir pel seu exemple. Avui per avui la filosofia no és res més que un abús de paraula. Cal retornar al sentiment de Sòcrates i al de Sèneca, quan tot parlant de gramàtics, de geòmetres i de físics deien: «cal veure si homes tal ens ensenyen la veritat o no; si ens l'ensenyen són filòsofs». Que es jutgi per tal màxima els autors que mereixen el nom de filòsof, que tants escriptors, suposats bells esperits, s'atribueixen entre nosaltres.

Siguin del sexe o de la condició que siguin els qui llegiran aquesta instrucció, cadascú que prengui del que aquí es diu en general, la part que li toqui. Poc em correspon dir com s'ha d'aplicar aquest llibre, i si tingués la llibertat de fer-ho, no podria usar-la sense pecar potser contra les regles del silenci que proposo als altres.

De la mateixa manera que hi ha dos camins per explicar-se, de paraula i per escrit, també hi ha dues maneres de callar, l'una reprimint la llengua i l'altra reprimint la ploma. Això em dona peu a fer algunes observacions sobre la manera que els escriptors han de restar en silenci o explicar-se en públic, segon aquest avís del savi: «hi ha un temps per parlar i un temps per callar».

Un autor del segle precedent, el nom del qual no he pogut descobrir, va donar regles per parlar en una carta ben succinta; n'he adaptat els principis i n'he desenvolupat les idees. Desitjo que aquesta obra sigui útil en aquests temps que el silenci ha arribat a ser indispensable per a moltes persones, un mitjà segur per conservar el respecte per la religió i per procurar a l'Estat ciutadans fidels, discrets i virtuosos.

PRIMERA PART

Tenim regles per a l'estudi de les ciències i per a l'exercici del cos. La república literària està farcida de llibres que es diuen *Art de pensar*, *Art d'eloqüència*, *Introducció a la Geografia*, *a la geometria*, etc. Per què no ensenyàriem l'*Art de callar*, art tan important, i tanmateix tan poc conegut? Intentem explicar-ne els principis i la pràctica. No començaré de cap manera aquesta obra per l'exposició de les avantatges que ofereix; cadascú les coneix bé prou; em limitaré en aquesta introducció a algunes observacions necessàries per aprofitar aquesta obra.

No es pot donar un coneixement exacte de certs objectes sense explicar-ne al mateix temps d'altres, amb els quals mantenen relacions essencial; així no es pot parlar de les tenebres sense coneixement de la llum, ni de repòs sense relació al moviment. Tractant sobre el silenci, faré, doncs, sovint, reflexions sobre la paraula, per tal d'explicar l'un amb més claredat per relació a l'altre, o més aviat per explicar-los tots dos al mateix temps, distingint però, amb tota cura, el que fa referència a les regles del silenci.

Dono per suposat aquí per callar bé no n'hi ha prou amb tancar la boca i no parlar; si així fos no hi hauria cap diferència entre l'home i els animals, que són muts de natural. Cal saber governar la llengua, prendre els moments que calguin per retenir-la o per atorgar-li una moderada llibertat, seguir les regles que la modèstia prescriu en aquesta matèria, distingir en els esdeveniments de la vida les ocasions en què el silenci ha de ser inviolable, tenir una fermesa inflexible quan es tracta d'observar sense desmentir tot el que s'ha considerat adient per ben callar; però tot això suposa reflexió, llums i coneixement. És potser en aquest sentit que els antics savis digueren: «Per aprendre a parlar cal adreçar-se als homes, però només als déus pertoca ensenyar perfectament com cal callar».

El primer nivell de la saviesa és el de saber callar; el segon saber parlar poc i moderar-se en el discurs; el tercer és saber parlar molt sense parlar malament ni parlar massa.

Establim, però, els principis sobre els quals tracta aquesta obra: seran presos dels oracles del més savi dels homes, de màximes dels sants Pares i dels savis que tingueren la reputació de ser els més esclarits del seu segle.

CAPÍTOL PRIMER

Principis necessaris per callar.

- 1.-** S'ha de deixar de callar només quan es té alguna cosa a dir que val més que el silenci.
- 2.-** Hi ha un temps per callar, com hi ha un temps per parlar.
- 3.-** El temps de callar ha de ser el primer en l'ordre; i no sap parlar bé que no ha après abans a callar.
- 4.-** No hi ha menys feblesa o imprudència en callar quan s'està obligat a parlar que lleugeresa i indiscreció en parlar quan s'ha de callar.
- 5.-** És cert que considerades les coses en conjunt, hi ha menys risc en callar que en parlar.
- 6.-** Mai l'home no es tan amo d'ell mateix com el silenci: quan se'l treu del silenci sembla que es dissipa fent discursos i llavors és menys d'ell que dels altres.
- 7.-** Quan hi ha alguna cosa important a dir, cal posar-hi una atenció particular: cal dir-se-la a un mateix i després tenir la precaució de repetir-se-la, de por que no ens penedim e xerrar i que ja no fóssim amos de retenir el que hem amollat.
- 8.-** Quan ers tracta de guardar un secret mai es no calla massa; el silenci és, llavors, una d'aquestes coses que habitualment mai no es tem prou.
- 9.-** La reserva necessària per guardar un silenci adient en la conducta ordinària de la vida mai no és una virtut menys important que l'habilitat i l'aplicació al ben parlar; i no hi ha més mèrit en explicar el que se sap que en callar bé el que s'ignora. El silenci del savi val de vegades més que el raonament del filòsof; el silenci del savi és una lliçó per als impenitents i una correcció per als culpables.
- 10.-** El silenci de vegades sembla saviesa en els homes curts de gambals i capacitat en els ignorants.
- 11.-** Sembla que naturalment creiem que un home que parla molt poc no pot ser cap gran geni; i que un que parla massa és un agosarat o un boig. Val més passar per no ser un geni de primer ordre, restant sovint en silenci, que per un boi abandonant-se a la picallositat del parlar massa.
- 12.-** El caràcter propi d'un home coratjós és parlar poc i fer bones accions. El caràcter d'un home de sentit comú és parlar poc i dir sempre coses raonables.
- 13.-** Per molta tendència que es tingui al silenci, sempre ens hem de malfiar de nosaltres mateixos; si hom tingués una gran passió per dir una cosa seria habitualment un motiu suficient per determinar-se a no dir-la.

14.- El silenci és necessari en un munt d'ocasions, però cal ser sempre sincer: es poden retenir alguns pensaments però no se n'ha de disfressar cap. Hi ha maneres de callar sense tancar el cor, de ser discret sense ser ombrívol i taciturn, d'amagar algunes veritats sense cobrir-les de mentides.

CAPÍTOL SEGON

Diferents menes de silencis.

Hi ha un silenci prudent i un silenci artificiós.

Un silenci complaent i un silenci foteta.

Un silenci espiritual i un silenci estúpid.

Un silenci d'aprovació i un silenci de menyspreu.

Un silenci de polític.

Un silenci d'humor i de caprici.

El silenci és prudent quan se sap callar a propòsit, segons els temps i els llocs que hom es troba en el món i segons la consideració que s'ha de tenir envers les persones amb qui s'està obligat a viure.

El silenci és artificiós quan tan sols es calla per sorprendre, sigui per desconcertar d'aquesta manera als qui ens declaren els seus sentiments, sense donar-los a conèixer els nostres, sigui aprofitant el que hem entès i observat sense haver volgut respondre d'altra forma que amb maneres enganyoses.

(...)